

Descobriment de la blaveta de l'espantallops, *Iolana debilitata* (Schultz, 1905), a la Segarra i noves citacions per a la Conca de Barberà (Lepidoptera: Lycaenidae)

Discovery of the Iberian Iolas Blue, *Iolana debilitata* (Schultz, 1905), in the county of Segarra and new records for La Conca de Barberà (Lepidoptera: Lycaenidae)

Joan Carles Hinojosa

Institut de Biologia Evolutiva (CSIC-Universitat Pompeu Fabra), Passeig Marítim de la Barceloneta, 37; E-08003 Barcelona
sirspHINGIDAE2@gmail.com

Key words: Lepidoptera, Lycaenidae, Iberian Iolas Blue, *Iolana debilitata*, new records, foodplant, Conca de Barberà, Segarra, Catalonia, Iberian Peninsula.

Vila & Viader (2008) van presentar una revisió de l'estatus de la blaveta de l'espantallops (*Iolana debilitata* (Schultz, 1905), com s'explica a Dincă *et al.* (2015)) a Catalunya, comentant aspectes tant ecològics com de la seva distribució. Segons aquesta revisió, l'espècie no ha estat mai citada a la comarca de la Segarra i se'n coneixen escasses dades de la Conca de Barberà. En canvi, la realitat apunta en una direcció ben diferent: es tracta d'una espècie localment comuna en algunes localitats d'aquestes

Fig. 1 Adults fotografiats durant el 2013. A l'esquerra, mascle fotografiat el 19 de maig de 2013 a Granynena de Segarra; a la dreta, exemplar fotografiat el 22 de juny de 2013 a Passanant.

dues comarques. En aquesta nota s'indiquen localitats i dates inèdites, i, a més, s'inclou informació sobre l'abundància d'aquesta espècie en dues localitats de l'altiplà de la Segarra corresponents al municipi segarrenc de Granyena de Segarra i al municipi de Passanant i Belltall, de la Conca de Barberà. També s'aporten observacions de la planta nutricia, l'espantallops (*Colutea* sp.).

El 14 de maig de 2012 es va observar per primera vegada un exemplar libant sals minerals al municipi de Granyena de Segarra. És una zona seca, situada a la vall del torrent de Vilagrasseta, amb una altitud compresa entre els 400 i 600 m, aproximadament, i englobada dins de l'Espai Natural Protegit de Granyena. El torrent va d'est a oest, amb dos vessants ben diferenciats: el sud està principalment desproveït d'arbrat, mentre que al nord predomina el roure de fulla petita (*Quercus faginea*). L'alzina (*Quercus ilex*) i el pi blanc (*Pinus halepensis*) també hi són comuns. L'impacte humà és molt fort i la vegetació original només es manté en zones molt reduïdes on el pendent no permet el conreu.

L'any posterior, després d'una recerca més intensiva en aquesta àrea, es van localitzar reductes al vessant nord dels turons on abundava l'espantallops. El primer individu es va detectar el 15 de maig en una clariana de bosc, i va ser l'únic detectat aquell dia, tot i les bones condicions meteorològiques. El clar, entre el bosc d'alzina i roure, albergava diverses plantes d'espantallops, totes petites. El 19 de maig es van observar nombrosos individus (més d'una desena) a la mateixa clariana (Fig. 1). Durant aquell dia es van trobar més individus al llarg de tota la vall, tots al vessant nord, amb un rang altitudinal d'entre 460 i 520 m, tant alimentant-se del nèctar de flors de l'espantallops i patrullant-la com volant a certa distància de la planta.

La curta durada del període de vol, que, a més, varia segons la meteorologia, fa que aquesta espècie sigui difícil de localitzar, i potser per això no es va poder tornar a detectar fins al 20 maig de 2016, quan se'n van veure dos individus (un d'ells femella), fet que confirmava que la població continua existint.

El 25 de maig de 2013 es va descobrir l'espècie al municipi de Passanant i Belltall. És un lloc sensiblement més fred i humit que l'anterior, on predominen els boscos de pi blanc, juntament amb roure (*Quercus* sp.). Això fa que aquí el vol de *I. debilitata* sigui més tardà. La presència d'espantallops és més dispersa, sense zones detectades on es concentri més d'una planta; ara bé, aquestes, usualment, són més grans. En posteriors visites a l'àrea durant els dies següents es van observar adults constantment, volant pel conjunt de valls formades pels torrents localitzats al sud-oest del nucli de Passanant, a una altitud d'entre 600 i 695 m. Les observacions van comprendre tant mascles com femelles, amb un últim individu trobat el 22 de juny (Fig. 1). No s'ha pogut tornar al lloc en anys posteriors per avaluar la salut de la població.

Totes aquestes citacions s'engloben en tres quadrats UTM de 10×10 on abans es desconeixia la presència de l'espècie: 31TCG40 i 31TCG50 per a les citacions de Granyena de Segarra i 31TCF49 per a Passanant, on és probable que també es trobi a la veïna 31TCF59, ja que l'espantallops abunda en indrets propers al nucli de Fonoll.

Quant a la fenologia, els dies amb observacions més nombroses van ser el 19 de maig de 2013 i el 20 de maig de 2016 a Granyena de Segarra i el 2 de juny de 2013 a Passanant, coincidint, aproximadament, amb les dues setmanes després del pic de floració de l'espantallops a cada lloc i en consonància amb les observacions de Rabasa *et al.* (2005).

Cal destacar que l'extensió de l'espantallops a la Conca de Barberà, sud de l'Urgell i sud de les Garrigues és àmplia, amb albiraments constants des de Vimbodí fins a Granyena de Segarra, passant per Fullella (on, per exemple, és present amb grans densitats a la serra de Vilobí, als peus del parc eòlic Vilobí I), Senan i Passanant. Vila & Viader (2008) ja en recullen citacions de la serra de Prades, Poblet, Riudabella (Conca de Barberà) i Pujalt (Anoia), cosa que suggereix que la distribució de *I. debilitata* realment s'estén en un continu de metapoblacions que, com a mínim, abasta des de la serra de Prades fins ben endins de l'altiplà de la Segarra.

Material estudiat. Conca de Barberà: Passanant (Passanant i Belltall) (31TCF49, 600-695 m), 1ex., 25.V.2013 (obs. pers.), nombrosos ex., 2.VI.2013 (obs. pers.), 1ex., 14.VI.2013 (obs. pers.), 1ex., 22.VI.2013 (obs. pers.). **Segarra:** Torrent de Vilagrasseta (Granyena de Segarra) (31TCG40, 31TCG50, 460-520 m), 1ex., 14.V.2012 (obs. pers.), 1ex., 13.V.2013 (obs. pers.), nombrosos ex., 19.V.2013 (obs. pers.), 2ex., 20.V.2016 (V. Dincă obs. pers.).

Referències bibliogràfiques

- Dincă, V., Montagud, S., Talavera, G., Hernández-Roldán, J., Munguira, M. L., García-Barros, E., Hebert, P.D.N. & Vila, R. 2015. DNA barcode reference library for Iberian butterflies enables a continental-scale preview of potential cryptic diversity. *Sci. Rep.*, 5 (January): 12395.
- Rabasa, S.G., Gutiérrez, D. & Escudero, A. 2005. Egg laying by a butterfly on a fragmented host plant: a multilevel approach. *Ecography*, 28: 629-639.
- Vila, R. & Viader, S. 2008. Distribució, ecologia i conservació de *Iolana iolas* (Ochsenheimer, 1816) a Catalunya (Lepidoptera: Lycaenidae). *Butll. Soc. Cat. Lep.*, 99: 99-114.

Data de recepció: 13 d'octubre de 2016

Data d'acceptació: 11 de novembre de 2016